

УДК 338.43:631.11

К. М. РУЛІЦЬКА, канд. екон. наук, Львівський національний аграрний університет

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ФОРСАЙТУ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Запропоновано створення централізованої форсайт-структури в аграрному секторі економіки. Обґрунтовано, що форсайт слід розглядати, як багатоаспектне поняття, яке включає: складання плану, пошук ресурсів для його реалізації; вміння раціонально використовувати ресурси з метою досягнення запланованого тощо. Аргументовано необхідність створення законодавчої бази для функціонування форсайт-формувань. Встановлено, що у стратегії розвитку аграрних формувань повинні поєднуватись різні за формами організації та розмірами виробників сільськогосподарської продукції концепції.

Ключові слова: форсайт, форсайт-технології, форсайт-структура, стратегія, розвиток, агросфера, аграрні формування, інновації.

Вступ. Кожне аграрне підприємство, яке виходить на ринок, прагне отримувати найвищий результат від своєї діяльності, звичайно, у вигляді прибутку і визнання. Для цього потрібно не лише вміло керувати ним, але й бути здатним врахувати більшість ризиків, передбачити та спрямувати діяльність у правильному керунку. Використання форсайт-технології, що стає дедалі популярнішим, як в адміністративних структурах, так і в бізнесі сприятиме цьому.

У 1930 р. Герберт Уеллс, виступаючи на каналі ВВС, запропонував ввести особливу спеціальність – «професор передбачення», який подібно історику, буде аналізувати і знаходити застосування майбутнім відкриттям [9]. Саме такими має бути більшість керівників аграрних підприємств, які, не зважаючи на несподіванки природи, будуть здатні правильно оцінити перспективи підприємства на ринку. Вміння використовувати форсайт при певних умовах для конкретного підприємства зможе вивести вітчизняний аграрний сектор на нові обрії.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання використання форсайту у вітчизняних аграрних підприємствах розглянуті лише поверхнево. У працях професорів В. Андрійчука, І. Баланюка, О. Біттера, В. Поплавського та ін. знайшли своє відображення у спробах ознайомити науковий світ з дещо новим в українському економічному просторі визначенням. Їх публікації спрямовані здебільшого на обґрунтування необхідності використання цього комплексного методу передбачення розвитку низки галузей народного господарства. Однак у публікаціях форсайт не знайшов свого відображення у аграрній сфері.

Мета досліджень, постановка проблеми. У нашій статті маємо за мету обґрунтувати доцільність використання форсайту в українських агроформуваннях, спираючись на досвід країн, що увійшли в ринкову економіку та запропонувати використання аргументованих стратегій розвитку вітчизняних аграрних підприємств.

Відстеження далекосяжних тенденцій розвитку аграрного ринку й моделювання способів його досягнення неможливе без ефективної стратегії своєї діяльності. Глобально для національної економіки необхідно знати хоч приблизні перспективи у 2030 чи 2050 рр., на рівні ж окремих аграрних підприємств, коригування векторів

розвитку здійснюється щорічно, а то й частіше, бо цього вимагають умови, що складаються на ринку. Подібно методам індукції і дедукції, від кожного окремого аграрного формування залежить розвиток всієї аграрної сфери.

Для досягнення вказаних вище розвоїв необхідно обґрунтовано використовувати весь потенціал форсайту для кореляції позитивних тенденцій розвитку вітчизняних агроформувань.

Матеріали досліджень. Вихідним пунктом наших досліджень стали перші публікації закордонних вчених про суть і сферу застосування форсайту та форсайт-технологій.

Результати досліджень. Універсальність застосування форсайт-технологій вражає. Бен Мартін говорить про форсайт, як про систематичність спроб заглянути в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки і суспільства [8]. Зустрічаємо і іншу думку стосовно цього процесу, яка зводиться до «формування рамок в науці і техніці» [1]. Дозволимо собі не погодитись з таким трактуванням чи формулюванням форсайту. Скоріш за все, це спроба систематизувати використання й застосування такого «концентрованого» способу. У решті публікацій ми не зустріли суттєвих відмінностей у трактуванні цієї дефініції (табл.).

Таблиця. Узагальнення дефініції «форсайт» у сучасній науці*

Трактування дефініції «форсайт»	Джерело
Охоплює заходи, спрямовані на: мислення, обговорення, окреслення майбутнього	[5]
Мета передбачення полягає у виявленні можливих подій у майбутньому, створюючи концепцію бажаних подій у майбутньому, а також визначення стратегії, засновано на цих сценаріях	[6]
Це природна людська діяльність, яка, насправді, завжди виконувалася і окремими людьми, і компаніями. Тим не менш, зараз вона формалізована в ефективну методику і застосовується урядами, регіонами та іншими суб'єктами стратегування для формування рамок в науці і технології	[1]
Це систематичні роздуми про майбутнє і вплив на майбутнє	[2; 4]
Сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку: можливі варіанти розвитку – економіки, промисловості, суспільства – в 10-20 річній перспективі	[3]
Це систематична спроба заглянути в довгострокове майбутнє науки, технології, економіки і суспільства з метою ідентифікації зон стратегічного дослідження та появи родових Ф-технологій, що подають надії приносити найбільші економічні та соціальні вигоди	[8]
Форсайт (foresight) – відносно нова методологія. Цей термін отримав широке поширення кілька років тому, і, як і для багатьох інших модних концептів, залишається не зовсім ясным, що ж таке Форсайт, чим він відрізняється від прогнозування, сценування, проектування майбутнього	[7]
Це систематичний, спільний процес побудови бачення майбутнього, націлений на підвищення якості прийнятих в даний момент рішень і прискорення спільних дій. Ідеологія Форсайта походить від конвергенції тенденцій сучасних розробок в області політичного аналізу, стратегічного аналізу та прогнозування	[3]
«Форсайт» – механизм определения приоритетов формирования общества знаний стран Западной Европы	[10]

*узагальнено автором [1-8; 10]

Так як метод, методика, способи і варіанти дослідження об'єднуються у методологію, так і прогнозування, проектування, складання певного сценарію майбутнього узагальнені в форсайті.

Сільське господарство, як ніяка інша галузь підвладна впливу природних стихій. Іноді навіть їх передбачення не може захистити виробника сільгосппродукції від втрати врожаю. Звичайно, що потрібно диференціювати аграрні підприємства не лише

за розміром і формою, а й за ступенем впливу на їх діяльність природних факторів. Перспективи розвитку аграрних підприємств здебільшого базуються на математичному моделюванні того чи іншого процесу. Оскільки будь-який показник ефективності підвладний впливу різних факторів, доцільно цей вплив виявити, спрогнозувати і, якщо він негативний, – нейтралізувати.

Форсайт – термін широкого значення. Його застосування комплексне й водночас диференційне. Математично неможливо виміряти чи оцінити політичну ситуацію, регіональні особливості, визначення пріоритетів тощо, але цілком можливо вирахувати вплив певного явища на економіку вцілому. Вважаємо, що форсайт як ніяка інша методологія передбачення здатна дати реальний прогноз діяльності агропідприємств. Ми переконані, що кластерний аналіз є першим помічником дослідника при форсайті розвитку підприємств аграрного сектору.

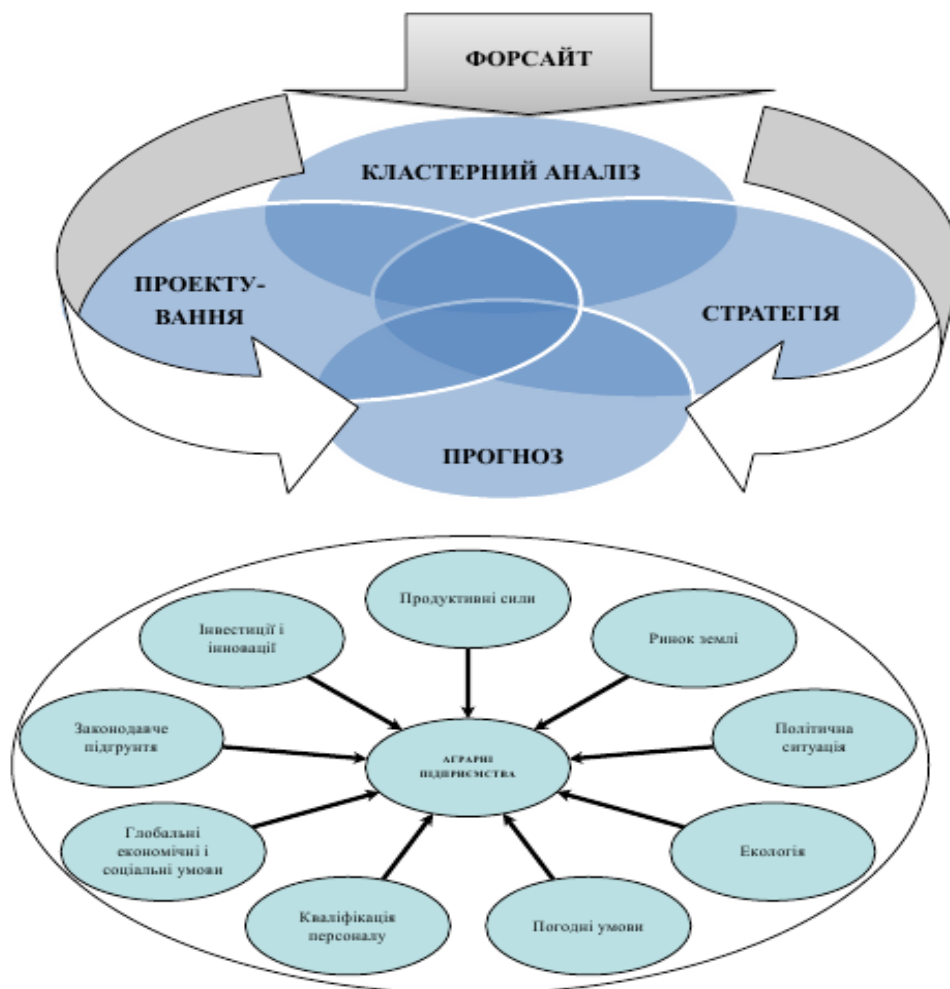

Рис. – Механізм впливу основних складових форсайту на функціонування аграрних підприємств*
*власне бачення автора

Усі складові форсайту окремо і в комплексі здатні задовільнити вимоги щодо повного аналізу кожної складової, чинника, фактора і т.д. діяльності аграрних підприємств. Вважаємо, що таким універсальним методом прогнозування можуть займатись як фахівці Ф-технологій безпосередньо на підприємствах, так і окремі

державні підрозділи, які варто було би запровадити спершу на рівні Міністерства аграрної політики та продовольства України.

Утворивши централізовану форсайт-структуру, можна би було отримати дані про реальні перспективи розвитку аграрного сектора України та його основних складових – аграрних підприємств. Оскільки доступ до інформації про діяльність підприємств потребує особливої правової підтримки, цьому має передувати законодавче підґрунтя, адаптоване до українських реалій. Пропонуємо власне бачення формування механізму впливу основних складових форсайту на функціонування аграрних підприємств (рис.).

Виокремлення кращих конкуруючих аграрних формувань, які дотримуються прогресивних стандартів та інноваційних напрямків розвитку дозволить отримати найістотніші результати.

Висновки. Встановлено, що отримання достовірних даних про перспективи розвитку українських аграрних формувань можливе за умови створення відповідного законодавчого поля для можливості комплексного запровадження форсайту в Україні.

Обґрунтована доцільність створення централізованої форсайт-структури, яка би допомогла посилити роль суб'єктів господарювання в економічній системі агробізнесу. Перспективним напрямом наших подальших досліджень є удосконалення Ф-технологій у вітчизняній аграрній сфері й розробка рекомендацій для їх практичного впровадження.

Список літератури: 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://foretech.online.bg/whatis.php>. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aciic.org.au/publications/> 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unido.ru/resources/foresight/> 4. *Australian Center For Innovation* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.acronymfinder.com/Australian-Centre-for-Innovation-and-International-Competitiveness-\(Australia\)-\(ACIIC\).html](http://www.acronymfinder.com/Australian-Centre-for-Innovation-and-International-Competitiveness-(Australia)-(ACIIC).html) 5. *Community Research & Development Information Service (CORDIS)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cordis.europa.eu/> 6. *Foresight Nauki i Technologii* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cordis.europa.eu/fetch?CALLER=PL_NEWS&ACTION=D&DOC=10&CAT=NEWS&QUERY=01415fa0817e:9fd5:26356432&RCN=24648 7. *Афанасьев Г.Э.* Нам нужна новая экономика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.strf.ru/material.aspx?CatalogId=221&d_no=44912&rated=ok 8. *Бен Мартин* SPRU, University of Sussex [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vatanym.ru/?an=vs410_chhd2 9. *Евразийская высшая Бизнес-школа* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bshe.ru/ours_programs/forsite_business 10. *Шелюбская Н.В.* Форсайт – механизм определения приоритетов формирования общества знаний стран Западной Европы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : iee.org.ua/files/alushta/81-shelyubskaya-forsite_mech.pdf.

Надійшла до редколегії 20.10. 2013

УДК 338.43:631.11

Доцільність використання форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних формувань / Рупіцька К. М. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53(1026). – С. 121–125 – Бібліогр.: 10 назв.

Предложено создание централизованной форсайт-структуры в аграрном секторе экономики. Обосновано, что форсайт следует рассматривать как многоаспектное понятие, включающее: составление плана, поиск ресурсов для его реализации, умение рационально использовать ресурсы с целью достижения запланированного т.п. Аргументирована необходимость создания законодательной базы для функционирования форсайт-формирований. Установлено, что в стратегии развития аграрных формирований должны сочетаться различные по формам организации и размерами производителей сельскохозяйственной продукции концепции.

Ключевые слова: форсайт, форсайт-технологии, форсайт-структура, стратегия, развитие, агросфера, аграрные формирования, инновации.

Proposed a centralized Foresight structure in the agricultural sector. Proved that Foresight should be seen as a multidimensional concept that includes a plan, finding resources for its implementation, the ability to efficiently use resources to achieve the target and so on. Reasonably need for a legal framework for the functioning of Foresight-groups. Found that the strategy of agricultural units have combined different shapes and sizes of agricultural producers concepts.

Keywords: foresight, Foresight technology, Foresight structure, strategy development, agrosphere, agrarian formation innovation.

УДК 338.43 (477.46)

О. М. САПРИКІНА, канд. екон. наук, доц., ВПНУБіПУ «БАТІ», Бережани

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

Визначено сучасні проблеми ресурсного забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції. Проведений аналіз стану ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки і розрахована ефективність його використання в сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області.

Ключові слова: ресурси, забезпеченість, технічна оснащеність, сільськогосподарські підприємства.

Вступ. В умовах ринку, що характеризується нестабільністю зовнішнього і внутрішнього середовища, одним з першочергових завдань керівників сільськогосподарських підприємств стає формування та оцінка поточних перспективних можливостей підприємств, тобто їх потенціалу. Забезпечення ефективного використання і подальшого нарощування ресурсного потенціалу має стати одним з головних пріоритетів діяльності як керівництва підприємства, так і усіх його підрозділів.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Вивченням різноманітних аспектів ресурсного потенціалу підприємств займається багато вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів: В.Г. Андрійчук, О.А. Бугуцький, П.І. Гайдуцький, М.В. Гладій, В.К. Горкавий, В.П. Мартянов, І.В. Мегедін, Б.Й. Пасхавер, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, В.М. Трегобчук, В.Й. Шиян. Питання забезпечення сільськогосподарського виробництва основними виробничими ресурсами завжди було актуальним і відображене в чималій кількості наукових праць [1–5]. Особлива увага зосереджена на вивченні стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Проте чимало питань потребують подальшого дослідження й доопрацювання.

Мета досліджень, постановка проблеми. Метою даного дослідження є аналіз забезпечення сільськогосподарських підприємств Тернопільської області виробничими ресурсами. Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств визначає можливості виробництва продукції сільського господарства, є основою конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, створює передумови для ефективної зайнятості населення, а також складає основу продовольчої безпеки країни.